

ANEXA 1 la Ordinul Ministrului Educației, Cercetării și Tineretului nr.5235 / 01.09.2008

MINISTERUL EDUCAȚIEI, CERCETĂRII ȘI TINERETULUI
CENTRUL NAȚIONAL PENTRU CURRICULUM ȘI
EVALUARE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PREUNIVERSITAR

ARIA CURRICULARĂ
„LIMBĂ ȘI COMUNICARE”

CITIRE – Scriere – Comunicare

PROGRAMĂ ȘCOLARĂ
Clasele I- a X-a

Curriculum DEFICIENȚE MINTALE SEVERE,
PROFUNDE ȘI/ SAU ASOCIATE

Aprobat prin ordin al ministrului
nr.5235 /01.09.2008

București, 2008

NOTA DE PREZENTARE

Programele corespunzătoare disciplinelor din aria curriculară *”Limbă și comunicare”* se adresează colectivelor didactice din școala specială care lucrează cu copiii cu deficiențe mintale severe, profunde și/sau asociate și care, prin activități specifice, urmăresc stimularea disponibilităților individuale, valorificarea maximă a potențialului psihofizic al fiecărui elev, în vederea creșterii gradului de autonomie școlară și socială.

Programele de *Citire-scriere-comunicare* și de *Formarea abilităților de comunicare* au fost astfel concepute, încât să răspundă nevoilor de instruire și afectiv-motivaționale ale elevilor cu deficiențe mintale severe, profunde și/ sau asociate, având ca premisă receptivitatea acestora față de învățarea comunicării și permițând individualizarea demersului didactic, prin raportare permanentă la zona proximei dezvoltări. Obiectivele de referință formulate în fiecare programă oferă o imagine de ansamblu asupra a ceea ce înseamnă „competența de comunicare” a copilului cu deficiență mintală.

Cadrul didactic trebuie să adapteze conținutul învățării la posibilitățile reale de achiziție specifice fiecărui caz în parte, deci să practice *învățarea diferențiată, individualizată, personalizată*. Această strategie este posibilă pentru că programul este constituit după principiul pașilor mici, al autonomiei secvențiale de învățare, cu posibilități de reluare și reînvățare. În acest mod, se asigură cuprinderea în activități de învățare a tuturor elevilor, dar și formarea de abilități instrumentale: motrice, afective, sociale, cognitive.

Cele două programe sunt structurată pe o serie de conținuturi accesibile elevului cu deficiență mintală severă, profundă și/ sau asociată, adaptate posibilităților sale de înțelegere și ritmului său de achiziție. Acestea permit *o abordare diferențiată, cu teme și activități gradate ca dificultate, cu caracter atractiv și corelate cu preocupările și interesele elevilor*.

Prin obiectivele și activitățile de învățare propuse, se au în vedere:

- participarea activă, conștientă și voluntară a elevilor la însușirea scris-cititului;
- descoperirea relației dintre obiectele și fenomenele mediului înconjurător și operarea cu termenii care le definesc;
- plăcerea de a comunica și de a purta un dialog;
- dezvoltarea laturii afective a elevului în relația cu adultul;

Elevul cu deficiență mintală severă poate *să comunice* cu alte persoane atunci când:

- exprimă un comportament nonverbal adecvat contextului; își exprimă intenția de comunicare prin mimică, gest, imagine, desen;
- operează cu structuri sintactice simple și esențiale;
- adresează enunțuri/ întrebări inteligibile;
- oferă răspunsuri logice la întrebările puse;
- redă, prin cuvinte proprii, cu sprijin psihopedagogic, conținutul unor texte scurte și accesibile;
- își exprimă opiniile în legătură cu fapte și întâmplări cunoscute etc.

Obiectivele și conținuturile cuprinse în cele două programe au fost proiectate într-o viziune concentrică, evolutivă, astfel încât vechile cunoștințe să stea la baza celor noi, devenind „idei-ancoră” în procesul complex al învățării.

Obiectivele cadru ale celor două discipline sunt comune și răspund imperativelor stimulării și dezvoltării comunicării la elevii cu deficiențe mintale severe, profunde și / sau asociate, asigurând interdisciplinaritatea la nivelul ariei „Limba și comunicare”.

Activitățile de învățare propuse în cele două programe au un statut orientativ. Profesorul psihopedagog are libertatea de a-și alege acele activități de învățare care corespund cel mai bine potențialului psihologic al copiilor cu care lucrează sau de a folosi alte exemple care i se par mai potrivite pentru atingerea obiectivelor propuse. Se recomandă individualizarea demersului didactic, astfel încât să se găsească soluții educaționale pentru toți elevii cu deficiențe mintale severe, profunde și/ sau asociate, cuprinși în școala specială.

CICLUL PRIMAR (CLS. I-IV)

OBIECTIVE CADRU:

- 1. Formarea și exersarea abilității de receptare a mesajului oral**
- 2. Formarea și exersarea abilității de exprimare orală și de comunicare independentă**
- 3. Formarea și exersarea abilității de receptare a mesajului scris (abilitatea de citire corectă, în ritm propriu, a cuvintelor, propozițiilor și textelor scurte)**
- 4. Formarea și exersarea abilității de exprimare scrisă (abilitatea de scriere corectă și lizibilă de silabe, cuvinte, propoziții, texte scurte)**

A. OBIECTIVE DE REFERINȚĂ ȘI EXEMPLE DE ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE

1. Formarea, exersarea abilității de receptare a mesajului oral

OBIECTIVE DE REFERINȚĂ	EXEMPLE DE ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE
1.1 Formarea și dezvoltarea auzului fonematic	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Exerciții - joc de respirație cu emiterea vocalelor/ silabelor deschise (maaa... – meee... – miii..) ▪ Exerciții de diferențiere auditivă (zgomote ale obiectelor familiare în cădere, onomatopee și sunete emise de diverse surse) ▪ Exerciții de imitare a sunetelor din natură: receptare și reproducere de sunete onomatopeice, produse de diferite obiecte și/ sau de animale (copilul va imita cum face câinele: ham-ham; pisica: miau; telefonul: țrr, ploaia: pic-pic; albina: zzz, etc.) ▪ Joc didactic de analiză fonetică cu localizarea sunetelor în cuvânt (poziție inițială).
1.2 Formarea și exersarea abilităților de preluare corectă a modelului în pronunțarea cuvintelor	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Exerciții de articulare corectă a cuvintelor accesibile, prin vorbire reflectată și, respectiv, independentă:<ul style="list-style-type: none"> - exerciții de denumire obiectuală și imagistică; - exerciții de asociere „obiect – imagine – cuvânt” cu repetarea/interiorizarea modelului verbal oferit; ▪ Exerciții-joc de pronunție postauditivă a unor inventare de cuvinte familiare (“Repetă după mine!” etc.) ▪ Jocuri ritmate simple - „frământări de limbă” ▪ Exerciții de sortare și grupare a unor obiecte și imagini, cu verbalizare corectă (noțiuni integratoare/ vocabular tematic: “fructe”, “legume”, “culori”, “animale” etc)
1.3 Perceperea corectă a exprimării orale în comunicarea verbală și nonverbală	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Exerciții aplicative de executare de comenzi verbale simple („Ridică mâna!” Așază păpușa pe scaun!” etc.) ▪ Exersarea unor comenzi verbale potrivite cu mediul ambiant („Închide ușa!”, „Ordonează obiectele!”, „Mănâncă gustarea!”) ▪ Exerciții de reproducere fidelă a unor mesaje accesibile, însoțite de suport concret- intuitiv ▪ Exerciții aplicative de reacții/ răspuns la întrebări ▪ Exersarea comunicării elev-elev și elev-profesor ▪ Executarea de comenzi complexe cu succesiune de acțiuni
1.4 Familiarizarea cu unitățile lingvistice	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Exerciții de identificare a sunetelor învățate și a poziției lor în cuvânt (poziție inițială) ▪ Exerciții de pronunție corectă a cuvintelor mono-, bisilabice, prin vorbire reflectată și/ sau pe bază de suport gestual și motric ▪ Exemplificări de cuvinte cu sunetul în poziție inițială, pe bază de suport imagistic ▪ Exerciții de analiză fonetică ▪ Exerciții de integrare silabică pe bază de suport imagistic (completare de cuvinte cu silaba lipsă) ▪ Exerciții de integrare propozițională:<ul style="list-style-type: none"> - completare de propoziții lacunare; - alcătuire de propoziții simple pe bază de suport obiectual și/sau imagistic / cu cuvinte date etc.;

2. Formarea, exersarea abilității de exprimare orală și de comunicare independentă

OBIECTIVE DE REFERINȚĂ	EXEMPLE DE ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE
2.1 Formarea abilităților prelexice și pregrafice: abilități de observare, discriminare, identificare, operare, perceperea relațiilor spațiale	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Exerciții de identificare și denumire a obiectelor din mediul ambiant ▪ Exerciții-joc de denumire a principalelor componente ale schemei corporale ▪ Exerciții de localizare spațială a obiectelor și imaginilor, în raport de schema corporală ▪ Exerciții de localizare a poziției unor obiecte, în raport cu diferite repere (pe-sub, sus-jos, în față-în spate, înainte-înapoi, deasupra-dedesubt) ▪ Exerciții cu caracter practic-aplicativ de executare a unor comenzi de poziționare (plasarea diferitelor obiecte, în raport cu propriul corp/ alte repere spațiale) ▪ Jocuri didactice de orientare în spațiul clasei, cu/ fără model acțional
2.2 Formarea și dezvoltarea abilităților de orientare -organizare - structurare spațială în spațiu restrâns (pagina caiet/carte)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Exerciții de orientare în pagină (stânga - dreapta, sus-jos) ▪ Exerciții de identificare a spațiilor ocupate de imagini (stânga-sus, dreapta-jos, mijloc) ▪ Exerciții de utilizare corectă a vocabularului specific (noțiuni spațiale simple: jos-sus, aproape-departe, deasupra-dedesubt, primul-ultimul, început - sfârșit)
2.3 Formarea și exersarea vocabularului specific mediului ambiant	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Exerciții de identificare și denumire a obiectelor ce aparțin mediului școlar (<i>școala noastră, clasa noastră, rechizite școlare</i>), mediului familial (<i>casa noastră, camera mea etc.</i>) și stradal (<i>strada mea, cartierul/ sectorul</i>) ▪ Joc didactic cu vocabular imagistic („<i>Spune ce este!</i>”; „<i>Recunoaște obiectul!</i>”) - loto imagistic pe categorii/ inventare de cuvinte familiare ▪ Exerciții-joc de identificare obiectuală și/ sau imagistică și de denumire corespunzătoare (noțiuni integratoare/ vocabular tematic: “fructe”, “legume”, “culori” etc.) ▪ Integrare propozițională: <ul style="list-style-type: none"> - alcătuire de propoziții simple și/ sau dezvoltate (3-4 cuvinte) pe bază de suport imagistic ▪ Memorări, recitări simple

3. Formarea și exersarea abilității de receptare a mesajului scris (abilitatea de citire corectă, în ritm propriu, a cuvintelor, propozițiilor și textelor scurte)

OBIECTIVE DE REFERINȚĂ	EXEMPLE DE ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE
3.1 Inițierea în actul lexic; unități lingvistice	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Exerciții de citire a imaginilor, cu alcătuire de propoziții simple ▪ Exerciții aplicative pentru achiziția termenilor de „<i>propoziție</i>”, „<i>cuvânt</i>”, „<i>silabă</i>”, „<i>sunet</i>”, „<i>literă</i>”/ „<i>grafem</i>” (reprezentare grafică): <ul style="list-style-type: none"> - alcătuire de propoziții pe bază de suport imagistic; - exerciții de delimitare a cuvintelor în propoziție; - despărțirea cuvântului vizat în silabe; - localizarea sunetului în cuvânt (poziția inițială); - realizarea corespondenței fonem-literă-grafem;

OBIECTIVE DE REFERINȚĂ	EXEMPLE DE ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE
3.2 Învățarea sunetelor și a literelor alfabetului	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sunetul și litera: a, u, o, i, t, p, c, m, f, s, e, l, n, ș, b, v, z, â, î, d, r, j, ț, g, h, x, k) [cls.I – a IV-a] ▪ Exerciții de analiză cu localizarea sunetelor în cuvânt (poziție inițială) ▪ Exerciții de exemplificare de cuvinte cu sunetul în poziție inițială ▪ Exerciții de analiză și sinteză fonetico-literală (despărțirea cuvintelor accesibile în silabe; integrare silabică) ▪ Exerciții de realizare a corespondenței fonem-literă-grafem
3.3 Dezvoltarea abilităților de pronunție și citire corectă	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Exerciții de citire corectă a literelor, mici și mari, de tipar și a celor de mână ▪ Exerciții de citire cu voce tare și pe silabe a cuvintelor mono- și bisilabice, cu sprijin psihopedagogic ▪ Exerciții de lărgire a câmpului vizual prin identificarea silabelor în structura cuvintelor și a cuvintelor în structura propoziției simple ▪ Exerciții de citire cu voce tare și în ritm propriu a coloanelor de cuvinte din abecedar și/ sau de pe planșe izolate sau în suită ▪ Exerciții de citire corectă a propoziției simple și/ sau a propoziției dezvoltate (3-4 cuvinte), după model ▪ Exerciții de citire selectivă (ex: coloana stânga-dreapta; rândul de sus etc.) ▪ Exerciții de citire receptivă (asociere imagine - cuvânt; imagine - enunț) <p><i>*Notă :</i> În cazul elevilor cu tulburări accentuate în planul analizei-sintezei perceptuale și, respectiv, al sintezei lexiche, se efectuează <i>exerciții de citire globală</i> a cuvintelor mono- și bisilabice.</p>

4. Formarea și exersarea abilității de exprimare scrisă (abilitatea de scriere corectă și lizibilă de silabe, cuvinte, propoziții, texte scurte)

OBIECTIVE DE REFERINȚĂ	EXEMPLE DE ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE
4.1 Formarea și exersarea elementelor pregătitoare antepigrafice	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Exerciții pentru adoptarea poziției corecte și comode în scriere ▪ Exerciții-joc pentru determinarea lateralității ▪ Exerciții de antrenare-stimulare a musculaturii fine a mâinilor/ degetelor(finețe, precizie, coordonare oculo-motorie și control motric): <ul style="list-style-type: none"> - exerciții de flexie-extensie a degetelor; - exerciții de apucare, frământare, modelare a plastilinei, de pliere a hârtiei etc; - exerciții de imitare cu mâna/ degetul/ creionul a pozițiilor orizontală, verticală, oblică; ▪ Exerciții de prindere corectă a instrumentelor de scris: efectuarea de mâzgălituri, cercuri-spirale, „ghemulețe”, zigzag-uri ▪ Exerciții pictografice: divertisment grafic exprimat în mâzgălituri în diverse direcții și planuri (vertical, orizontal), forme executate cu creionul colorat și negru;

OBIECTIVE DE REFERINȚĂ	EXEMPLE DE ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE
4.1 Formarea și exersarea elementelor pregătitoare antepregrafice	hașurări în spații determinate (tăblița de scris, foaie bloc mare/ mică de desen; caiet de geografie / biologie, caiet tip)
4.2 Învățarea elementelor pregrafice	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Exerciții de identificare și denumire a elementelor pregrafice: punctul, linia verticală, orizontală, oblică, curbă ▪ Exerciții de trasare a bastonașelor cu localizări <i>stânga - dreapta, sus-jos</i> ▪ Exerciții de trasare a cârligului, ovalului, zalei, biciului, nodulețului pe un spațiu, respectiv, pe două spații, în diferite localizări spațiale <p><i>* Notă: Elevii cu tulburări accentuate în plan perceptual își vor însuși elementele componente necesare redării literelor mari de tipar, familiarizându-se, treptat, cu liniatura caietului de desen/ de geografie, tăblița de scris etc.)</i></p>
4.3 Însușirea actului grafic - literele de mână și de tipar	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Exerciții de redare grafică a literelor învățate în ora de citire: a, u, o, i, t, p, c, m, f, s, e, l, n, ș, b, v, z, â, î, d, r, j, ț, g, h, x, k) [cls.I – a IV-a] ▪ Joc didactic: asociere literă-fonem-grafem ▪ Exerciții de scriere a literelor, silabelor (deschise-închise) și a cuvintelor mono-, bisilabice simple ▪ Exerciții-joc de identificare a literelor învățate în silabe, cuvinte și propoziții ▪ Exemplificări, în scris, a cuvintelor cu litera vizată în poziție inițială ▪ Alcătuire de silabe și completare de cuvinte lacunare cu sprijin imagistic ▪ Completare de rebusuri simple cu suport imagistic
4.4 Exersarea scrierii corecte, lizibile, conștiente a cuvintelor, propozițiilor simple și dezvoltate, a textelor scurte	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Exerciții - joc de realizare a corespondenței fonem – literă - grafem ▪ Exerciții de copiere de litere, silabe, cuvinte mono-, bi-, polisilabice și de propoziții simple și/ sau dezvoltate (3-5 cuvinte) ▪ Exerciții de transcriere de litere, silabe, cuvinte, propoziții simple și/ sau dezvoltate, texte scurte ▪ Dictări de cuvinte (mono-, bisilabice) și de propoziții simple și/ sau dezvoltate ▪ Exemplificări de cuvinte cu o literă/ silabă dată ▪ Exerciții de completare de cuvinte lacunare ▪ Exerciții-joc de integrare propozițională și de scriere corectă a propoziției: <ul style="list-style-type: none"> - completare de propoziții lacunare; - alcătuire de propoziții după suport imagistic/ cu cuvinte date; - transformarea propoziției simple în propoziție dezvoltată și invers; - ordonarea cuvintelor în propoziție (3 cuvinte);
4.5 Ortografia și punctuația la nivel de propoziție	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Copieri și transcrieri de propoziții enunțative, exclamative și interogative ▪ Exerciții de scriere cu majusculă (la început de propoziție; substantivele proprii)

B. CONȚINUTURI ALE ÎNVĂȚĂRII:

1. Comunicarea orală (verbală) și nonverbală

- Auzul fonematic și modalitățile de exersare
- Limbajul corporal
- Semnificația globală a unui mesaj audiat
- Pronunția de cuvinte, cu preluare de model (vorbirea reflectată)
- Propoziția simplă și dezvoltată (vorbire reflectată și/sau independentă)
- Unități lingvistice: sunet/literă, silabă, cuvânt, propoziție simplă
- Orientare - organizare - structurare spațială / orientare în spațiul restrâns -[pagina caiet/carte]
- Asocieri obiect – imagine – cuvânt
- Vocabular
  - Inventar de cuvinte familiare/ vocabular tematic (schemă corporală, fructe, legume, culori, animale etc.)

2. Actul lexic și grafic

- Sunetele și literele alfabetului : vocalele (a, u, o, i, e, â) + consoanele (t, p, c, m, f, s, e, l, n, ș, b, v, z, â, î, d, r, j, ț, g, h, x, k)

2.1. Actul lexic

- Asociere fonem-literă mică și mare de tipar
- Cuvinte mono-, bisilabice și propoziții simple/ dezvoltate (3-4 cuvinte)
- Texte simple care prezintă teme legate de *școală, familie, locuință, alimentație, sănătate, animale*
- Citirea selectivă de cuvinte și propoziții simple
- Citirea receptivă de propoziții simple și/ sau dezvoltate

2.2. Actul grafic

- Poziția corectă la scris și instrumentele de scris
- Elemente grafice: punctul, liniuța verticală, liniuța orizontală, liniuța oblică, grupuri de linii, bastonașul etc.
- Literele mari și mici de mână/ literele mari de tipar propuse pentru învățare
- Asociere fonem-literă-grafem/ fonem- litera mare de tipar
- Silabe (deschise și închise) și cuvinte mono-, bisilabice
- Propoziții simple și dezvoltate (3-4 cuvinte)
- Scrierea majusculei (primul cuvânt în propoziție; substantivele proprii)
- Semnele de punctuație (punct, semnul exclamării, semnul întrebării)

ARIA TEMATICĂ

- Școala
- Familia
- Autoservire
- Sănătate
- Orașul și satul
- Mijloacele de transport
- Fructe și legume
- Păsări și animale
- Texte cu conținut practic-științific (timp, anotimp, viața plantelor, păsărilor și a animalelor)
- Deprinderi moral-civice

C. SUGESTII METODOLOGICE:

Deși achizițiile copilului cu deficiență mintală severă, profundă și/ sau asociată în planul lexiei și al grafiei nu sunt spectaculoase, dat fiind diagnosticul său sever, totuși, formarea capacității de receptare a mesajului scris și cea de exprimare scrisă nu trebuie neglijate, raportându-ne permanent la zona proximei sale dezvoltări. Chiar dacă acest copil compensează deficitul intelectual pe alte laturi (*în planul socializării*, prin dobândirea deprinderilor de autoservire și autonomie personală și socială și a abilităților de comunicare orală), stimularea abilităților de natură lexico-grafică rămâne, dacă nu prioritară, cel puțin, importantă, lărgindu-i sfera de adaptabilitate. Copiii cu deficiențe mintale severe care își formează deprinderi de citire și scriere se adaptează mult mai ușor la cerințele vieții cotidiene.

Se acordă o atenție specială perioadei preabecedare, pregătindu-se „terenul” necesar dobândirii achizițiilor lexico-grafice ulterioare.

În cazul copiilor cu tulburări accentuate în planul analizei-sintezei perceptuale și cu probleme la nivelul motricității fine, incapabili de a reda grafemul și de a face sinteza lexică, se recomandă însușirea unui inventar de cuvinte familiare prin *metoda citirii globale* și *scrierea cu majuscule/* tastarea literei mari pe computer. Accentul cade pe *citirea globală a inventarului de cuvinte familiare*, însoțit de suport imagistic sugestiv, copilul memorând imaginea „grafică”/ literală a cuvântului.

Ca procedee de lucru în vederea stimulării sintezei lexice, se pot folosi:

- introducerea principiului cromatic la nivelul structurii silabice a cuvântului (silabele sunt redată în culori diferite);
- introducerea lexiei silabelor pe verticală;

Practicile didactice au dovedit că învățarea asistată de computer, atractivă prin dinamismul imagistic și prin demersul acțional, întrunește valențele unei învățări afectiv-motivaționale și creează, astfel, „terenul” necesar antrenării copilului cu deficiențe mintale în comunicare. Computerul devine un „bun necesar” mai ales în activitatea axată pe comunicarea scrisă. În cazul copiilor cu deficiență mintală severă, incapabili de a-și însuși „scrisul de mână” și de a face sinteza lexică, accentul trebuie să fie pus pe însușirea citirii globale (memorarea și redarea fidelă a imaginii literale a cuvântului) și pe scrierea cu majuscule (identificarea literelor mari de tipar și scrierea lor la computer).

Elevii cu deficiențe profunde, caracterizați prin incapacitatea de a percepe și conștientiza simbolul (litera, cifra) și de a dobândi achiziții elementare în plan lexico-grafic, vor fi antrenați în activități de comunicare orală și nonverbală (limbaj corporal, imagine, cuvânt cu rol de propoziție). Dobândirea limbajului ca instrument de relaționare are ca finalitate comunicarea funcțională, premisă în adaptarea copilului cu retard profund la cerințele mediului social și în formarea unor deprinderi de autonomie personală și socială.

Se recomandă individualizarea demersului didactic, construirea de programe personalizate, prin raportare la potențialul psihofizic al fiecărui copil în parte.

În cadrul conținuturilor învățării, numărul de cuvinte pe care copilul le poate citi (global) și, respectiv, scrie după model (literal), la sfârșitul fiecărui an școlar, este limitat și diferă de la un caz la altul, în funcție de zona proximei dezvoltări a fiecăruia. De regulă, se merge pe însușirea unui bagaj limitat de cuvinte mono-, bisilabice (într-o primă fază) și pe citirea-scrierea de propoziții simple cu cuvinte familiare (numele său, al părinților, zilele săptămânii, noțiuni integratoare etc.). În actul scrierii, cuvântul pe care îl citește *prin metoda citirii globale* și pe care îl scrie *după modelul profesorului* poate fi însoțit și de suport imagistic corespunzător, stimulând, astfel, fixarea sa vizuală.

Copiii cu deficiență mintală, care dispun de un potențial ce le permite dobândirea achizițiilor lexico-grafice, vor fi antrenați în activități de învățare, în scopul realizării integrale a programei.

Activitățile de învățare propuse, proiectate și organizate într-un sistem unitar, favorizează diminuarea dislexiei și disgrafiei, prin exersarea auzului fonematic și prin stimularea percepției vizuale și auditive, a proceselor de analiză-sinteză și a memorării.

În stimularea analizei și sintezei fonetico-literale, se recomandă:

- introducerea principiului cromatic la nivelul structurii silabice a cuvântului (pentru formarea câmpului vizual de o silabă);
- utilizarea, în demersul didactic, a unor software-uri educative accesibile și atractive, învățarea asistată de computer având valențe formative și în cazul copilului cu deficiență mintală severă;

Utilizarea materialelor didactice individualizate asigură stimularea proceselor de organizare, structurare și dezvoltare a limbajului și a cunoașterii.

În perioada învățării sunetelor/ literelor, în structura de organizare a lecțiilor, se va acorda atenție următoarelor secvențe:

- familiarizarea cu sunetul și litera nouă;
- scrierea literelor mici de mână;
- citirea de cuvinte mono/ bisilabice;
- citirea selectivă/ integrală a coloanelor de cuvinte;
- scrierea literelor mari de mână;
- citirea/ scrierea de cuvinte și propoziții cu sunetul/ litera învățată;

Fiecare lecție de citire va fi însoțită de o oră pentru scrierea de litere, silabe, cuvinte, propoziții.

Prin toate activitățile desfășurate, se vor urmări:

- familiarizarea cu sunetul și litera nouă;
- pronunția corectă cu localizarea lor în cuvinte;
- transpunerea sunetelor în literele corespunzătoare;
- identificarea literelor învățate în silabe, cuvinte, propoziții simple;
- realizarea corespondenței sunet-literă-grafem;
- utilizarea corectă a vocabularului în vorbirea curentă;

În citirea propozițiilor simple și dezvoltate (3-5 cuvinte) și a textelor scurte, se exersează abilitățile de pronunțare clară a sunetelor în silabe și cuvinte.

Prin conținuturile învățării, se urmăresc:

- formarea câmpului vizual al citirii;
- exersarea nivelului de înțelegere a mesajului verbal;
- activizarea vocabularului operațional utilizat în exprimări orale, redări scrise cu respectarea regulilor ortografice, gramaticale;

Citirea textelor se realizează făcând apel la citirea model, citirea expresivă, citire pe roluri, dramatizată, citirea selectivă, care permit exersarea abilităților de citire individuală.

Vocabularul imagistic, exercițiile de integrare propozițională, jocul didactic, conversațiile după imagini, comunicare dialogată „întrebare – răspuns” sunt modalități de antrenare și de activizare a vocabularului în genere și de utilizare a acestuia în situații noi. Asocierea verbalizare – scriere va permite automatizarea abilităților de scriere corectă, lizibilă, estetică, ortografică a mesajelor utilizate în comunicare.

CICLUL SECUNDAR (CLS. V-X)

OBIECTIVE CADRU:

- 1. Dezvoltarea abilității de receptare a mesajului oral**
- 2. Dezvoltarea abilității de exprimare orală și de comunicare independentă**
- 3. Dezvoltarea abilității de citire corectă, în ritm propriu, a cuvintelor, a propozițiilor și textelor scurte**
- 4. Dezvoltarea abilității de scriere corectă și lizibilă de silabe, cuvinte, propoziții, texte scurte**

A. OBIECTIVE DE REFERINȚĂ ȘI EXEMPLE DE ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE

1. Dezvoltarea abilității de receptare a mesajului oral

OBIECTIVE DE REFERINȚĂ	EXEMPLE DE ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE
1.1 Exersarea auzului fonematic în vederea pronunțării corecte a sunetelor în silabe și cuvinte	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Exerciții de diferențiere auditivă la nivelul <i>perechii consoană surdă-sonoră</i> (s-z, p-b, c-g, f-v, t-d, etc) ▪ Exercițiu-joc de diferențiere auditivă și de vorbire reflectată (de ex., „<i>frământări de limbă</i>” pentru perechile „consoană surdă – consoană sonoră”) ▪ Exerciții - tip postauditiție privind asocierea <i>cuvânt - obiect - imagine</i> și <i>enunț scurt - imagine - acțiune</i> ▪ Jocuri didactice și concursuri (“Cel mai atent câștigă!” „Repetă și tu ghicitoarea!” etc.)
1.2 Exersarea capacității de analiză fonetică a unui material verbal dat (propoziție, cuvânt, silabă, fonem)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Exerciții de delimitare a cuvintelor într-o propoziție simplă/dezvoltată ▪ Exerciții de identificare a poziției unui cuvânt în propoziție și de localizare a unui sunet în cuvânt (sunetul aflat în poziție inițială) ▪ Exerciții de analiză fonetică, de identificare și localizare a sunetelor vizate în cuvânt (poziție inițială, mediană, finală) ▪ Completare de rebusuri accesibile ▪ Joc didactic „Telefonul fără fir”
1.3 Înțelegerea semnificației globale a mesajului oral	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Exerciții de ascultare a unor mesaje cu suport concret-intuitiv: <ul style="list-style-type: none"> - jocuri de punere în corespondență a unui cuvânt cu obiectul / imaginea potrivită; - exerciții de punere în corespondență a unei propoziții cu imaginea potrivită; ▪ Exerciții de identificare a unor obiecte/ ființe pe baza caracteristicilor acestora ▪ Exerciții pentru demonstrarea înțelegerii mesajului audiat, prin apelarea la alte modalități de redare a acestuia (mimă/ pantomimă; indicare imagine/ reprezentare în desen) ▪ Exerciții de stabilire a corespondenței între enunț și imaginea corespunzătoare ▪ Exerciții de recunoaștere a unor secvențe dintr-un text audiat pe baza unor imagini selectate ▪ Vizionare povești/ fragment de poveste, cu selectarea personajelor principale și precizarea trăsăturilor fizice ale unui personaj
1.4 Exersarea comunicării verbale și nonverbale cu caracter aplicativ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Executarea unor comenzi verbale potrivite mediului ambiant („Închide ușa!” „Ordonează obiectele!” „Scrie la tablă!” „Citește primul cuvânt!”; „Citește cuvintele de pe monitor!”) ▪ Utilizarea mesajelor verbale și gestuale în diferite situații practice de viață (stabilirea corespondenței cuvânt-gest) ▪ Joc de rol/ dialoguri situaționale pe teme cunoscute (<i>școală, familie, cumpărături, petrecerea timpului liber</i>) ▪ Memorări ▪ Exerciții de mimă/ pantomimă („În oglinda”, „Spune ce faci tu!”; „Execută ce spun eu!”; „Execută la fel ca mine!” etc.) ▪ Dramatizări
1.5 Stimularea curiozității față de mesajele emise de diverși interlocutori, în situații de comunicare concretă	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Exerciții de captare a atenției cu elemente surpriză (ghicitori, schimbare de tonalitate, de personaj, de curs al acțiunii etc.) ▪ Exerciții de ascultare a dialogurilor elev-elev și profesor-elev pe teme familiare copiilor

OBIECTIVE DE REFERINȚĂ	EXEMPLE DE ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE
1.5 Stimularea curiozității față de mesajele emise de diverși interlocutori, în situații de comunicare concretă	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Jocul de rol de tipul vorbitor-ascultător, vizând formarea comportamentului de ascultător activ ▪ Exerciții de ascultare a unor secvențe dialogate pentru identificarea vorbitorului și a mesajului transmis ▪ Jocuri de grup cu teme date

2. Dezvoltarea abilității de exprimare orală și de comunicare independentă

OBIECTIVE DE REFERINȚĂ	EXEMPLE DE ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE
2.1 Formarea și exersarea deprinderilor de exprimare corectă și clară (inteligibilă)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Exersarea pronunției unui inventar de cuvinte uzuale pe anumite teme (noțiuni integratoare/ vocabular tematic: schemă corporală, fructe, legume, culori, animale etc.) ▪ Exerciții de integrare propozițională, pe bază de suport obiectual/ imagistic ▪ Exerciții de construire a unor enunțuri, pe baza unui șir de întrebări ▪ Exerciții-joc de verbalizare pe marginea subiectelor surprinse în imagini, pe diferite teme (<i>școală, familie, activități specifice momentelor zile, etc</i>) ▪ Formularea răspunsurilor la întrebări, plecând de la imagini pe diverse teme ▪ Exerciții de redare orală, în ritm propriu, a aspectelor semnificative dintr-un mesaj ascultat ▪ Activități de ordonare și de verbalizare a unor acțiuni/ a secvențelor unei povestiri, însoțite de suport imagistic ▪ Joc didactic de reproducere a unui material verbal accesibil (enunțuri simple, ghicitori, versuri ritmate etc.)
2.2 Formularea de răspunsuri legate de situații de viață, întâmplări, texte citite	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Exerciții de vorbire dialogată ▪ Exerciții-joc de tipul „întrebare-răspuns” ▪ Joc didactic „Răspunde la ghicitori!” ▪ Formularea răspunsurilor la întrebări, plecând de la imagini pe diverse teme ▪ Povestirea, pe bază de întrebări, a unui fragment de poveste audiat/ fragment de text citit
2.3 Exersarea vocabularului, utilizând corect cuvintele sau expresiile însușite	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Exerciții de vocabular: inventare de cuvinte specifice (<i>timp-spațiu; formă - mărime – culoare etc.</i>) ▪ Exerciții de construire a unor enunțuri cu cuvinte și expresii noi <p>▪ Exerciții aplicative de utilizare a cuvintelor cu rol gramatical (fără a face referire la terminologia științifică):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. verbe (cuvinte-acțiuni: „dorm”, „mănânc”, activitățile elevilor în școală și în afara ei etc.); 2. substantive (noțiuni integratoare/ vocabular tematic): culori; forme; fructe și legume; animale, păsări; obiecte de îmbrăcăminte și de încălțăminte; fenomene ale naturii; mijloace de transport; unelte, meserii; rechizite; gradele de rudenie; obiecte de uz casnic); 3. adjective (cuvinte - însușiri) <ul style="list-style-type: none"> - exerciții-joc de descriere obiectuală/ imagistică;

OBIECTIVE DE REFERINȚĂ	EXEMPLE DE ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE
<p>2.3 Exersarea vocabularului, utilizând corect cuvintele sau expresiile însușite</p>	<ul style="list-style-type: none"> - exerciții de tipul asocierii „<i>substantiv-adjectiv</i>” și introducerea acestora în propoziții simple/ dezvoltate (3-5 cuvinte); - exerciții- joc cu antonime – sinonime; * adjective care exprimă <i>însușiri și raporturi dimensionale</i> (lung-scurt; mare-mijlociu-mic; gros-subțire); <i>însușiri estetice</i> (frumos-urât; curat-murdar); <i>trăsături de caracter</i> (harnic-leneș; bun-rău; etc); <i>atitudini comportamentale</i> (ascultător, cuminte); 4. pronume personal <ul style="list-style-type: none"> - joc didactic pentru stabilirea relației de apartenență a copilului la colectivul clasei „Al meu și al nostru!” (identificarea, dintr-o multime de obiecte expuse, a celor care-i aparțin /a celor care aparțin întregii clase); 5. numeral <ul style="list-style-type: none"> - exercițiu-joc „ Eu spun una, tu spui multe”; - exercițiu-joc cu verbalizare „Găsește imaginile perechi!” ▪ Exerciții-joc cu asociații: obiect-imagie, imagine-obiect, obiect-imagie-cuvânt ▪ Joc didactic: „Găsește imaginea potrivită! („Loto imagistic” pe categorii) ▪ Exerciții de integrare propozițională: <ul style="list-style-type: none"> - completare de propoziții lacunare, însoțite de suport imagistic; - completare de propoziții cu început dat; - alcătuire de propoziții simple/dezvoltate (3-5 cuvinte) pe bază de imagini / cu cuvinte date; - dezvoltarea propozițiilor simple; ▪ Exerciții de identificare, pronunțare și explicare de cuvinte necunoscute dintr-un text citit ▪ Exerciții de completare a propozițiilor lacunare cu cuvinte nou - însușite ▪ Exerciții de alcătuire de propoziții care răspund la întrebările: „Ce face?”; „Cum este?”; „Cine ...?”; „Ce ...?”
<p>2.4 Exersarea abilităților de comunicare independentă verbală și mimico-gestuală în diferite situații</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Exerciții de utilizare corectă a formulelor de adresare și de politețe ▪ Exerciții de redare a experienței proprii/ de relatare a unor fapte și întâmplări din viața cotidiană ▪ Exerciții de folosire a cuvintelor noi în contexte situaționale ▪ Exerciții de folosire a achizițiilor verbale în comunicarea în grup ▪ Exerciții de inițiere a unui dialog pe baza unui suport imagistic ▪ Exerciții-joc de continuare a unui dialog început ▪ Jocuri de rol pentru exersarea unor acte de vorbire, de construire a unor dialoguri imaginare, pe teme accesibile (dialoguri situaționale - situații de viață cotidiană) ▪ Memorări, recitări de poezii ▪ Povestiri

3. Dezvoltarea abilității de citire corectă, în ritm propriu, a cuvintelor, propozițiilor și a unor texte scurte

OBIECTIVE DE REFERINȚĂ	EXEMPLE DE ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE
3.1 Fixarea sunetelor și a literelor alfabetului	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Exerciții de analiză și sinteză fonetico-literală ale unui material verbal gradat ca dificultate (cuvinte bi-, polisilabice) <ul style="list-style-type: none"> - despărțirea cuvintelor accesibile în silabe, cu precizarea poziției sunetului în cuvânt; - exemplificări de cuvinte cu sunetul în poziție inițială; - completare de cuvinte lacunare cu sunetul/ litera care lipsește; - exerciții de integrare silabică; ▪ Exerciții de realizare a corespondenței fonem-literă-grafem ▪ Exerciții-joc de diferențiere auditivă și vizuală [consoane surde-sonore (s-z; ș-j; p-b t-d etc); litere asemănătoare vizual: m-n-u; p-b-d; I-l, â-ă, i-î etc)] ▪ Completare rebusuri cu cuvinte gradate ca dificultate
3.2 Însușirea sunetelor și grupurilor de litere	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Exerciții de învățare a sunetului și grupurilor de litere: ce-ci-ge-gi-che-chi-ghe-ghi [<i>cls. aV-a – a X-a</i>]; ▪ Exerciții de analiză cu localizarea sunetului/ grupului de litere în cuvânt (poziție inițială) ▪ Exerciții de exemplificare de cuvinte cu sunetul/ grupul de litere în poziție inițială ▪ Exerciții de analiză și sinteză fonetico-literală (despărțirea cuvintelor accesibile în silabe; integrare literală și silabică) ▪ Exerciții de realizare a corespondenței fonem-grup de litere-grup de grafeme
3.3 Dezvoltarea abilităților de pronunție și citire corectă	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Exerciții de citire corectă a grupurilor de litere, mici și mari, de tipar și de mână ▪ Exerciții de citire cu voce tare și pe silabe a cuvintelor mono- și bisilabice ▪ Exerciții de lărgire a câmpului vizual, prin identificarea silabelor în structura cuvintelor și a cuvintelor în structura propoziției simple/ dezvoltate ▪ Exerciții de citire a unui material verbal gradat ca dificultate (cuvânt/ coloană de cuvinte; propoziție simplă/ dezvoltată și text scurt) ▪ Exerciții de citire selectivă (de ex., <i>coloana stânga-dreapta; primul/ ultimul rând ; prima propoziție/ultimul fragment</i> etc.) ▪ Exerciții de citire receptivă (asociere imagine-cuvânt; imagine-enunț) <p>* Notă: În cazul elevilor cu tulburări accentuate în planul analizei - sintezei perceptuale și al sintezei lexice, se recomandă exerciții de citire globală a cuvintelor mono- și bisilabice.</p>
3.4 Dezvoltarea abilităților de citire corectă, expresivă, în ritm propriu, cu respectarea semnelor de punctuație	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Exerciții de percepție fonică a intonației propoziției enunțative, exclamative, interogative ▪ Exerciții de identificare a semnelor de punctuație în propoziție/ text scurt ▪ Exerciții de citire cu intonația corespunzătoare semnelor de punctuație ▪ Exerciții de citire expresivă (după model) ▪ Exerciții de citire selectivă/ de citire pe unități logice ▪ Exerciții de citire pe roluri ▪ Exerciții de citire individuală și cu voce tare

OBIECTIVE DE REFERINȚĂ	EXEMPLE DE ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE
3.5 Redarea conținutului unui text pe suport concret, imagistic și prin întrebări	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Formularea răspunsurilor la întrebări, plecând de la imaginile ce însoțesc textul ▪ Exerciții de formulare de răspunsuri la întrebările din text ▪ Redarea conținutului unui text (cu sprijin psihopedagogic susținut)

4. Dezvoltarea abilității de scriere corectă și lizibilă de silabe, cuvinte, propoziții, texte scurte

OBIECTIVE DE REFERINȚĂ	EXEMPLE DE ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE
4.1 Însușirea actului grafic – grupurile de litere de mână/ de tipar	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Exerciții de redare grafică a grupurilor de litere învățate la ora de citire: ce-ci-ge-gi-che-chi-ghe-ghi ▪ Joc didactic de asociere <i>fonem-grup de literă-grup de grafeme</i> ▪ Exerciții de scriere: grupuri de litere, silabe și cuvinte mono-, bisilabice și/ sau polisilabice ▪ Exerciții-joc de identificare a grupurilor de litere învățate în silabe, cuvinte și propoziții ▪ Alcătuire de silabe și completare de cuvinte lacunare, pe bază de suport imagistic ▪ Exemplificări, în scris, de cuvinte cu litera vizată în poziție inițială ▪ Completare de rebusuri simple, pe bază de suport imagistic
4.2 Exersarea scrierii corecte, lizibile și conștiente a cuvintelor, propozițiilor simple și dezvoltate, a textelor scurte	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Exerciții-joc de realizare a corespondenței fonem-grup de litere-grup de grafeme ▪ Exerciții de copiere de litere, silabe, cuvinte (mono-, bisilabice și/ sau polisilabice) și de propoziții simple și/sau dezvoltate ▪ Exerciții de transcriere de litere, silabe, cuvinte, propoziții simple și/sau dezvoltate, texte scurte ▪ Dictări de cuvinte (mono-, bisilabice) și de propoziții simple /dezvoltate ▪ Exemplificări de cuvinte cu grupurile de litere/ silabe date ▪ Exerciții de completare a cuvintelor lacunare ▪ Exerciții-joc de integrare propozițională și de scriere corectă: <ul style="list-style-type: none"> - completare de propoziții lacunare; - alcătuire de propoziții după suport imagistic/cuvinte date; - transformarea propoziției simple în propoziție dezvoltată și invers; - ordonarea cuvintelor în propoziție (3- 4 cuvinte);
4.3 Exersarea deprinderilor de scriere lizibilă, de așezare corectă în pagină și pe spații grafice (titlu, aliniat, spații libere, distanța între cuvinte);	<p><i>Exerciții de copiere, transcriere, dictare</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Scrierea după copiere/ transcriere sau după dictare a unei enumerări de cuvinte ▪ Scrierea după copiere/ transcriere a unei coloane de cuvinte ▪ Scrierea după copiere/ transcriere de propoziții cu localizarea corectă a cuvintelor și cu păstrarea distanței între cuvinte ▪ Exerciții de completare de cuvinte lacunare ▪ Exerciții de completare de propoziții lacunare ▪ Exerciții de ordonare a cuvintelor în propoziții simple/ dezvoltate
4.4 Aplicarea în scris a normelor ortografice și de punctuație elementare	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ortografia substantivelor proprii; scrierea primului cuvânt din propoziție cu majusculă ▪ Exerciții aplicative cu forme diferite ale cuvintelor - număr, gen (fată-fete, fată-băiat)

OBIECTIVE DE REFERINȚĂ	EXEMPLE DE ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE
4.4 Aplicarea în scris a normelor ortografice și de punctuație elementare	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Exerciții aplicative pentru realizarea acordului „<i>subiect-predicat</i>”, „<i>substantiv-adjectiv</i>” ▪ Exerciții de scriere corectă a numeralelor ▪ Exerciții de scriere corectă a pronumelor personale și de politețe
4.5 Redarea în scris a unor situații din activitatea/ experiența proprie; completarea corespondenței cu destinație oficială	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Exerciții de redare în scris a unor întâmplări/ evenimente, trăsături ale persoanelor din mediu apropiat ▪ Exerciții aplicative de formulare de întrebări și răspunsuri ▪ Exerciții de redare și de completare a unui bilet, scrisoare, telegrama, cerere, tipizate oficiale

B. CONȚINUTURI ALE ÎNVĂȚĂRII:

1. Comunicarea orală și nonverbală

- Auzul fonematic și modalități de exersare
- Limbajul mimico-gestual
- Semnificația globală a unui mesaj audiat
- Pronunțarea de cuvinte, cu preluare de model (vorbirea reflectată)
- Propoziția simplă și dezvoltată (vorbire reflectată și/ sau independentă)
- Unități lingvistice: sunet/literă, silabă, cuvânt, propoziție simplă
- Asocieri obiect – imagine – cuvânt
- Vocabular și semantică
  - inventar de cuvinte familiare/ vocabular tematic (schemă corporală, fructe, legume, culori, animale etc);
  - antonimie – sinonimie – omonimie;

2. Actul lexic și grafic:

- Sunetele și grupurile de litere: ce-ci-ge-gi-che-chi-ghe-ghi;

2.1. Actul lexic

- Asociere fonem - grup de litere de tipar
- Cuvinte mono-, bisilabice și propoziții simple/ dezvoltate
- Texte simple care prezintă teme legate de *școală, familie, locuință, alimentație, igienă și sănătate, medii de apartenență (oraș, țară etc), limbă, tradiții și obiceiuri*
- Citirea selectivă de cuvinte și propoziții simple/ dezvoltate
- Citirea receptivă de propoziții simple și/ sau dezvoltate

2.2. Actul grafic

- Grupurile de litere mari și mici de mână /de tipar propuse pentru învățare
- Asociere fonem- grup de litere- grup de grafeme/ fonem- grup de litere mari de tipar
- Silabe și cuvinte mono-, bisilabice, polisilabice
- Propoziții simple și dezvoltate
- Scrierea majusculei (primul cuvânt în propoziție; substantivele proprii)
- Semnele de punctuație (punct, semnul exclamării, semnul întrebării)

ARIA TEMATICĂ:

1. Activități privind viața cotidiană

- În familie
- La școală
- Cu ce putem călători
- La cumpărături
- Curățenia

2. Deprinderi moral-civice

- Salutul
- Prietenul meu
- În mașină
- La cinematograful
- Pe stradă
- Colegul meu
- Bunicii mei
- Ziua mea
- În vizită

3. Țara mea

- Țara mea
- Locuri și frumuseți naturale
- Limba noastră
- Tradiții și obiceiuri românești
- Capitala
- Orașul
- Satul
- Oameni de seamă

4. Activități cu conținut practic-științific

- Anotimpurile
- Pisicuța mea
- Câinele Grivei
- Povestea copacilor
- Grădina zoologică

5. Lecturi, povestiri, basme din literatura română sau universală

- Lecturi
- Povestiri
- Basme
- Poezii

C. SUGESTII METODOLOGICE:

Structura sintetică sau analitică a lecțiilor se alege în raport cu diagnosticul elevului și cu specificul clasei.

Într-o clasă în care sunt integrați copii cu deficiențe mintale severe, profunde și/ sau asociate, se impun:

- individualizarea demersului didactic, prin raportarea la potențialul psihofizic al fiecărui elev;
- folosirea mijloacelor tehnologice auxiliare și a calculatorului în activitatea de învățare-compensare-recuperare; exersarea abilităților (incipiente) de lucru pe computer poate pune copilul în situații extrem de motivante;
- manipularea materialului concret-intuitiv și verbalizarea demersului acțional întreprins;
- oferirea modelului verbal în comunicare, în scopul preluării și al fixării/ interiorizării acestuia de către copil;
- introducerea asocierilor de tipul *obiect/ imagine – fonem – literă – grafem și imagine – cuvânt – verbalizare* – scriere în actul formării deprinderilor lexico-grafice;
- fixarea și îmbogățirea permanentă a inventarelor de cuvinte familiare;
- consolidarea pronunției și, respectiv, a scrierii corecte a inventarului de cuvinte familiare și în cadrul activității de terapie logopedică în care este cuprins copilul;

Structura sintetică a lecțiilor de citire-scriere-comunicare:

- discuție introductivă, intuire de imagini corespunzătoare subiectului/ textului lecției;
- activități aplicative cu manipulare de material concret-intuitiv;
- integrare propozițională pe baza suportului imagistic al textului (cu sprijin psihopedagogic susținut);
- lectura expresivă (citirea model, corectă, expresivă);
- exerciții de citire frontală și individuală;
- lectura pe unități scurte; citirea selectivă de silabe, cuvinte/ coloane de cuvinte, propoziții, text scurt;
- analiza fonetico-grafică cu localizarea sunetelor/ literei, silabelor în cuvinte și pronunția corectă a acestora;
- pronunția și explicarea cuvintelor și expresiilor noi;
- integrarea cuvintelor noi în propoziții;
- redarea conținutului cu suport concret/ înțelegerea mesajul educativ;
- copiere, transcriere, dictare, autodictare;
- identificarea semnelor ortografice, de punctuație;

Citirea textelor se realizează făcând apel la citirea model, citirea expresivă, citire pe roluri, dramatizată, citirea selectivă, care permit exersarea abilităților de citire individuală.

Vocabularul imagistic, exercițiile de integrare propozițională, jocul didactic, conversațiile după imagini, comunicarea dialogată „întrebare – răspuns” sunt câteva modalități de antrenare și de activizare a vocabularului în genere și de utilizare a acestuia în situații noi. Asocierea verbalizare-scriere va permite automatizarea abilităților de scriere corectă, lizibilă, estetică, ortografică a mesajelor utilizate în comunicare.

În cazul copiilor cu tulburări accentuate în planul analizei-sintezei perceptuale și cu probleme la nivelul motricității fine, incapabili de a reda grafemul și de a face sinteza lexică, se recomandă însușirea unui inventar de cuvinte familiare prin metoda citirii globale și scrierea cu majuscule/ tastarea literei mari pe computer.

Ca procedee de lucru în vederea stimulării sintezei lexice, se pot folosi:

- introducerea principiului cromatic la nivelul structurii silabice a cuvântului (silabele sunt redată în culori diferite);
- introducerea lexiei silabelor pe verticală;

Bibliografie:

1. Asociația RENINCO România „Curriculum pentru copiii cu deficiențe (dizabilități) severe și profunde”, iunie 2002
2. Asociația RENINCO România - „ Ghid de predare-învățare pentru copiii cu cerințe educative speciale”, 2001
3. I. Mușu (coordonator) – “Programele școlare pentru clasele I-IV”, Școala specială pentru elevi cu handicap mintal, SC Tipocart Brașovia SA, București, 1992
4. I. Mușu, C. Păunescu - „Metodologia învățării limbii române în școala ajutătoare”
5. I. Mușu, C. Păunescu - „Recuperarea metodico-pedagogică a copilului handicapat mintal, Editura Medicală, București” 1990

Grupul de lucru pentru elaborarea programei școlare:

Coordonator:

Consilier CNCEIP, Adina Valeria Marinache

AUTORI:

Prof. Floare Manolescu – Școala Specială nr.10, București

Prof. Mihaela Bazarciuc – Școala Specială nr.10, București

Prof. Maria Georgescu – Școala Specială nr.10, București

Prof. Marian Casapu – Școala Specială nr.6, București

Prof. Paula Grigoriu – Școala Specială nr.10, București